

Розділ 2

РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

DOI:[https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1\(67\).20-27](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).20-27)

УДК 332.125.2-044.922:33-047.44

Бойко Я.М., Гапак Н.М.

ОЦІНКА СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

У статті науково обґрунтовано методичні рекомендації щодо оцінки структурних зрушень в економіці регіону (на прикладі Закарпатської області) у післявоєнний період. Досліджено трансформацію Закарпаття у тиловий логістичний та індустріальний хаб внаслідок релокації підприємств та міграційних процесів. Запропоновано комплексний інструментарій, що базується на синтезі кількісних і якісних методів, контрфактичного моделювання та міжнародних стандартів PDNA для валідації даних. Особливу увагу приділено економічному, соціальному та екологічному вимірам структурних трансформацій. Результати дослідження покликані стати базою для розробки стратегій сталого відновлення та ідентифікації нових «точок росту» регіональної економіки.

Ключові слова: структурні трансформації, післявоєнне відновлення, контрфактичний аналіз, методологія PDNA, економіка регіону.

Постановка проблеми. Трансформація національної економіки України в умовах безпрецедентної військової агресії РФ та необхідність її подальшого відновлення висувають нові вимоги до якості державного управління та наукового обґрунтування регіональної політики. Сучасний етап розвитку характеризується не просто кількісними змінами макроекономічних показників, а глибокими структурними розривами, що зачіпають фундаментальні основи функціонування господарського комплексу. Станом на 2025 рік українська економіка продовжує демонструвати високий ступінь адаптивності, тоді як загальний обсяг ВВП на кінець 2025 року становить 78%

©**Бойко Я.М.**, кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет», с.н.с. Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і регіональних досліджень НАН України, e-mail: yaroslav.boyko@uzhnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4404-9709>

Гапак Н.М., кандидат економічних наук, доцент, доцент, кафедри економіки і підприємництва ДВНЗ «Ужгородський національний університет», e-mail: natalia.hapak@uzhnu.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4207-3243>

від рівня 2021р., що підкреслює критичну потребу в ідентифікації нових точок зростання та переосмисленні структури регіональних економік.

Особливого значення у цьому контексті набуває Закарпатська область, яка внаслідок свого географічного розташування та відносної безпеки перетворилася на тиловий логістичний та індустріальний хаб. Регіон став реципієнтом значної кількості релокованих підприємств та внутрішньо переміщених осіб, що спричинило радикальні структурні зрушення. З одного боку, це стимулювало приплив капіталу та створення нових робочих місць. З іншого боку, екстенсивне навантаження на інфраструктуру та природні ресурси загострило хронічні проблеми, зокрема у сфері водопостачання та управління відходами, які не розв'язувалися десятиліттями.

Актуальність розробки методичних рекомендацій до проведення оцінки структурних зрушень зумовлена необхідністю переходу від традиційних методів статистичного спостереження до комплексних аналітичних інструментів, що базуються на міжнародних стандартах та сучасних економетричних моделях. Традиційні підходи не дозволяють адекватно відокремити вплив війни від загальносвітових економічних трендів. Саме тому впровадження контрфактичного аналізу та методології PDNA (Post-Disaster Needs Assessment) стає критично важливим для

валідації даних та залучення міжнародного фінансування.

Наразі відсутній єдиний уніфікований інструментарій, який би дозволяв оцінювати структурні зрушення не лише через призму виробничих показників, а й через соціальний та екологічний виміри. Війна деформувала ринок праці, інституційне середовище та екологічну ємність територій.

Розробка ефективних методичних рекомендацій для оцінки структурних зрушень в економіці Закарпатської області в умовах післявоєнної відбудови є критично важливим етапом дослідження. Це має на меті створити інструментарій, який дозволить не лише констатувати зміни, а й оцінити їхню якісну природу, виявити ключові диспропорції та визначити потенціал для подальшого розвитку. Методичні рекомендації ґрунтуються на концепції, згідно з якою післявоєнна перебудова економіки повинна бути не просто відновленням, а глибокою якісною трансформацією, що орієнтована на сталість, інновації та соціальну адаптацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вагомий внесок у формування теоретико-методологічних основ воєнної економіки зробили вітчизняні науковці, зокрема Б. Данилишин (необхідність переходу економіки на «воєнні рейки» та формуванні ОПК як інноваційного кластеру), Е. Лібанова (трансформація людського капіталу — забезпечення безпеки, адаптивності та нових компетенцій в умовах міграційних викликів), Я. Жаліло (функціональний підхід до стратегування, де рушіями для прикордонних регіонів виступає потенціал кордону як «порталу» європейської інтеграції) та інші.

Методологічні аспекти оцінки збитків базуються на міжнародних стандартах PDNA та концепції «Build Back Better». У контексті аналізу структурних зрушень, О. Гетманенко та інші дослідники звертаються до контрфактичного аналізу як інструменту вимірювання втраченого потенціалу, зазначаючи, що війна знищила понад 35% виробничої інфраструктури України [1].

Мета статті полягає в науковому обґрунтуванні методичних рекомендацій для оцінки структурних зрушень в економіці регіону (на прикладі Закарпатської області) у післявоєнний період, що базуються на синтезі кількісних і якісних методів, контрфактичного моделювання та міжнародних стандартів PDNA для забезпечення сталого розвитку територій.

Виклад основного матеріалу.

Обґрунтування методичних рекомендацій оцінки структурних порушень економіки регіону в післявоєнний період полягає у наступному:

1. Необхідність відновлення та трансформації економіки. Післявоєнний період характеризується глибокими диспропорціями у господарській діяльності регіонів: зруйнованою інфраструктурою, втратою виробничих потужностей, зміною структури зайнятості та відтоком людського капіталу. Це вимагає створення чіткої методики вимірювання структурних зрушень, щоб визначити пріоритетні напрями економічної політики.

2. Значущість структурних зрушень для економічного розвитку. Відновлення регіону неможливе лише за рахунок кількісного нарощування виробництва. Потрібне якісне переорієнтування структури економіки на більш інноваційні, високотехнологічні та менш уразливі до криз сектори. Тому оцінка структурних зрушень дозволяє виявити, наскільки економіка регіону рухається у напрямі модернізації та диверсифікації.

3. Визначення об'єктивних показників. Методичні рекомендації мають ґрунтуватися на комплексі кількісних індикаторів: частка галузей у ВВП, рівень зайнятості за секторами, інвестиційна активність, динаміка експорту, продуктивність праці тощо. Це дозволяє не лише зафіксувати зміни, а й оцінити їхню результативність у довгостроковій перспективі.

4. Необхідність порівняльного аналізу. Для адекватної оцінки структурних трансформацій важливо застосовувати порівняльний підхід — аналізувати динаміку показників у довоєнний, воєнний і післявоєнний періоди, а також співставляти результати між різними регіонами. Це дає змогу виявити як загальнонаціональні тенденції, так і унікальні особливості кожного регіону.

5. Врахування соціально-економічних чинників. Методика повинна поєднувати економічні параметри зі соціальними: рівень міграції, зміни у структурі робочої сили, роль внутрішньо переміщених осіб, демографічні зрушення. Адже відновлення економіки нерозривно пов'язане із соціальною стабільністю регіону.

6. Практичне значення для державної політики. Методичні рекомендації покликані стати інструментом для органів влади, бізнесу та громадських організацій у процесі планування регіональних програм відновлення. На їхній основі можна визначати «точки росту», формувати інвестиційні стратегії, коригувати

галузеву підтримку, а також забезпечувати прозорість і ефективність використання фінансових ресурсів.

Оцінка структурних зрушень має вимірювати не просто різницю між поточним станом та довоєнним, а різницю між поточним станом та гіпотетичним станом, який був би досягнутий без війни (так званий “віртуальний сценарій” або контрфактичний аналіз). Саме на ньому базується методологія PDNA/DALA (Оцінка потреб після катастрофи / оцінка збитків та втрат) – уніфікований міжнародний підхід, який використовується для оцінки впливу великих криз (стихійних лих, воєн, конфліктів, епідемій) на країну, регіон чи сектор. Цю методологію розробили та спільно застосовують Світовий банк, ООН та Європейський Союз [2]. Також вона керується концепцією людського відновлення (human recovery approach), підкреслюючи важливість соціального та людського капіталу [3]. Відповідність цим стандартам є критичною умовою для валідації даних та залучення міжнародного фінансування [4]. Інші сучасні дослідження також базуються на використанні контрфактичного аналізу для вимірювання економічних втрат від конфліктів [5]. Такий аналіз забезпечує точну та ізольовану оцінку реального впливу війни на економічну структуру, відокремлюючи її від

загальнонаціональних, світових чи довоєнних економічних тенденцій. Тобто, недостатньо просто порівняти показники поточного року з 2021 роком. Економіка регіону могла б зростати чи змінюватись незалежно від війни. Тому для виявлення саме структурних зрушень, спричинених агресією, доцільно використати контрфактичний аналіз, що дозволяє оцінити не лише прямі втрати, а й втрачений потенціал (недоотримане зростання). Для Закарпаття це означає не лише фіксацію фактичного припливу капіталу, але й кількісну оцінку того, наскільки більшим могло бути зростання у ключових секторах (туризм, ІТ, транскордонна торгівля) за мирних умов (табл. 1).

Загалом, оцінювані показники повинні відображати принаймні 3 аспекти структурних зрушень: виробничий (економічний), соціальний та екологічний. Економічний аспект фокусується на здатності економіки виробляти товари і послуги та її фінансовій стійкості. Соціальний аспект є критичним, оскільки люди є головним ресурсом для відбудови. Він оцінює зміни у складі та якості населення. Екологічний аспект при оцінці структурних зрушень у Закарпатті, незважаючи на те, що регіон не був безпосередньо у зоні активних бойових дій, набуває особливої ваги через непрямий вплив війни та природні особливості регіону.

Таблиця 1

Суть контрфактичного методу в оцінці структурних економічних зрушень в регіоні*

Елемент	Зміст та застосування в оцінці	Обґрунтування
Базова (контрфактична) модель	Побудова економетричної моделі на основі довоєнних даних (2015–2021 рр.) для прогнозування ВРП, інвестицій, продуктивності та структури зайнятості регіону.	Модель використовує історичні темпи зростання та залежність від макроекономічних факторів (світові ціни, національний ВВП) для створення найбільш об’єктивного “віртуального майбутнього”.
Оцінка “розриву”	Розрахунок різниці між прогнозованим ВРП (згідно з віртуальним сценарієм) та фактичним ВРП.	Цей розрив є реальними економічними втратами та втраченими потенціалами, які є прямим наслідком війни та її структурних порушень. Це є важливою метрикою для та обґрунтування потреби у зовнішньому фінансуванні.
Структурний зсув	Аналіз, як змінилася б частка основних галузей (промисловість, ІТ, агросектор) у ВРП порівняно з віртуальним сценарієм.	Дозволяє визначити, чи не призвела війна до “відкидання назад” економіки, наприклад, чи не скоротилася частка високотехнологічних галузей і чи не зросла частка низькотехнологічного виробництва.

*складено авторами

Закарпаття стало тиловим хабом та транзитним регіоном, що спричинило значне зростання навантаження на інфраструктуру та природні ресурси:

- навантаження на водопостачання та водовідведення: різке збільшення кількості населення (через ВПО) спричинило перевантаження комунальних мереж, особливо очисних споруд. Це підвищує ризик забезпечення місцевих річок та ґрунтових вод. Структурна проблема полягає у тому, що війна не створила проблему, а посилила десятиліттями існуючу хронічну структурну кризу комунальної інфраструктури. Наприклад, очисні споруди у низці населених пунктів (Міжгір'я, Тячів) були зруйновані паводками ще у 1998-2001рр. і досі не відновлені. Війна, через різке збільшення навантаження, актуалізувала цю проблему, перетворивши її на структурний екологічний ризик міжнародного виміру [6].

- управління відходами: збільшення кількості населення та економічної активності (розгортання релокованих підприємств) веде до зростання обсягів побутових та промислових відходів, що створює тиск на існуючі полігони ТБО та посилює проблеми із засміченням.

- логістичний хаб: зростання транзиту та переорієнтація економічних потоків збільшують забруднення повітря та ґрунтів упродовж ключових транспортних артерій.

Екологічний аспект набуває особливої ваги через унікальність Закарпаття як гірського регіону та його транскордонне значення, а саме:

- лісові ресурси: зростання попиту на деревину та паливні матеріали, а також неконтрольовані вирубки (які можуть посилюватися під час війни) робити прямий тиск на карпатські ліси, що є життєво важливим

ресурсом для регулювання клімату та водного балансу.

- туристичний потенціал: екологічно чисте середовище є основою для туристичного та рекреаційного секторів Закарпаття. Будь-яка деградація (забруднення річок, незаконна забудова) руйнує довгостроковий економічний потенціал регіону.

- транскордонне значення: річки Тиса, Уж, Латориця є транскордонними. Екологічні проблеми регіону мають міжнародний вимір і можуть впливати на відносини з ЄС.

Оцінити релоковані підприємства, що належать до 1-3 класів небезпеки на їхню відповідність місцевим екологічним нормативам необхідно для запобігання довгостроковому забрудненню. Аналіз повинен гарантувати, що структурний зсув, викликаний індустріальними парками, веде до модернізації та інноваційного розвитку, а не до заміни економічного профілю, орієнтованого на туризм та послуги, на екологічно небезпечне виробництво [7].

Методологія оцінки структурних зрушень ґрунтується на синтезі теоретико-методичних підходів, адаптованих до унікальних умов регіонального розвитку в період війни та після неї. Вона виходить з положення, що структурні зміни є динамічним і багатоаспектним процесом, який не може бути повноцінно оцінений лише за допомогою традиційних макроекономічних показників. Тому запропонований підхід передбачає використання комплексної системи, що поєднує кількісні та якісні методи.

Поєднання кількісних методів (що вимірюють масштаб зрушень) та якісних методів (що оцінюють причини та глибину структурних зрушень) забезпечує дієву базу для розробки стратегії відновлення.

Таблиця 2

Обґрунтування використання методів в оцінці структурних економічних зрушень*

Метод	Обґрунтування
Кількісні (об'єктивні) методи	Показують масштаб та прямі збитки. Дозволяють отримати об'єктивні, верифіковані дані про стан основних фондів та інфраструктури, а також кількісно оцінити, як руйнування одного сектора (наприклад, енергетики) впливає на інші (промисловість, послуги).
Якісні (суб'єктивні) методи	Показують глибину, характер та незворотність змін, які не можна виміряти грошима (наприклад, втрату довіри інвесторів, соціальну напругу, деградацію управлінських ланцюгів). Ці дані критичні для розробки політики відновлення.

*складено авторами

Кількісні методи є основою для об'єктивної фіксації масштабу та інтенсивності структурних зрушень. Основним інструментом у цьому контексті є Індекс структурних зрушень, який

дозволяє кількісно виміряти динаміку змін у співвідношенні між основними секторами економіки. Його розрахунок на різних етапах (до, під час та після війни) дасть змогу чітко

відокремити вплив воєнних дій на економічну структуру. Окрім того, в рамках кількісного аналізу використовується розрахунок частки валового регіонального продукту (ВРП) за галузями, що дозволяє відстежувати

перерозподіл економічної активності. Аналіз інвестиційної структури та динаміки зайнятості також надає важливі кількісні дані, що є основою для подальшої якісної інтерпретації.

Таблиця 3

Кількісні показники структурних економічних зрушень в регіоні*

Група показників	Рекомендовані показники	Обґрунтування
Економічна структура	Індекси структурних змін у розподілі ВРП за галузями	Війна може непропорційно знищити високотехнологічні або експортоорієнтовані сектори, що вимагає перепрофілювання економіки
Фізичні активи	Частка пошкоджених основних фондів у критичних секторах (енергетика, логістика, промисловість)	Оцінка необхідна для інвентаризації та визначення пріоритетів відновлення інфраструктури, що є основою будь-якого економічного зростання.
Фінансова стійкість	Частка “непрацюючих” кредитів у регіональних банках, рівень податкових надходжень (як показник “живої” економічної активності)	Фінансовий сектор регіону може бути заблокований через неплатоспроможність підприємств, що ускладнить доступ до інвестицій.
Людський капітал	Зміни у структурі зайнятості (за професіями та кваліфікацією, за секторами), рівень “відтоку” кваліфікованої робочої сили, коефіцієнт демографічного старіння (внаслідок міграції молоді), рівень міграції населення, продуктивність праці	Людський капітал – головний ресурс відновлення. Потрібно оцінити дефіцит фахівців для нових галузей.
Водний та комунальний тиск	Зростання обсягів неочищених стічних вод біля річок басейну Тиси (у % до довоєнних показників), частота аварій на очисних спорудах у містах із високою концентрацією ВПО.	Війна спричинила перевантаження застарілої комунальної інфраструктури через різке збільшення населення, що є структурним екологічним ризиком для транскордонних водних систем.
Навантаження на земельні ресурси	Обсяг промислових та побутових відходів (у тоннах/рік) від релокованих підприємств та ВПО, динаміка площ несанкціонованих звалищ у гірських районах.	Зміна економічної та демографічної структури підвищує тиск на існуючі полігони побутових відходів. Неконтрольовані відходи загрожують ґрунтам та підземним водам.
Лісові ресурси та біорізноманіття	Обсяги фактичної вирубки лісів (порівняно з дозволеними лімітами), індекс якості лісового покриву в місцях посиленого логістичного чи демографічного навантаження.	Зростання попиту на деревину (як паливо, будівництво) та логістичний тиск створюють ризик деградації Карпатських лісів, які є критично важливими для запобігання повені та рекреаційного потенціалу регіону.
Моніторинг релокантів	Кількість/площа релокованих промислових підприємств, що належать до 1-3 класів небезпеки (згідно ДБН*), та їх відповідність місцевим екологічним нормативам.	Релокація може змінити промисловий профіль Закарпаття, переносючи виробництва з високим рівнем екологічного ризику. Потрібна оцінка для запобігання довгостроковому забрудненню.

* Державні будівельні норми України. URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1>

**складено авторами

Якісні методи необхідні для розуміння неформальних чинників, що не відображаються у причинно-наслідкових зв'язках та врахування статистики. До таких методів належать:

1) Аналіз інституційного середовища: Вивчення ефективності правової системи, регуляторної політики, взаємодії між владою та бізнесом. Це дозволяє оцінити, наскільки сприятливими є умови для інвестицій та інновацій.

2) Експертні опитування та кейс-стаді: Проведення опитувань серед представників бізнесу, науковців та органів влади надає цінну інформацію про настрої, очікування та реальні проблеми, що виникають у процесі структурної трансформації. Кейс-стаді, що фокусуються на досвіді релокованих підприємств, дозволяють глибше зрозуміти механізми їхньої адаптації, інтеграції в регіональну економіку та вплив на ринок праці.

3) Просторовий аналіз є критично важливим для оцінки нерівномірності структурних змін. Застосування геоінформаційних систем (ГІС)

дозволяє візуалізувати та оцінити просторові диспропорції, що виникли внаслідок релокації підприємств та міграційних потоків. Цей інструмент допомагає наочно виявити нові економічні “центри зростання”, де концентруються інвестиції та робочі місця (наприклад, у містах Ужгород, Мукачєво), а також визначити «проблемні зони» на території Закарпатської області, які потребують додаткової підтримки. Використання ГІС дозволяє перейти від середньорегіональних показників до точкового аналізу, що є основою для розробки ефективної політики на рівні громад.

Якісні методи спрямовані на оцінку тих структурних зрушень, які не мають прямого грошового вираження (наприклад, втрату довіри інвесторів, соціальну напругу, деградацію управлінських ланцюгів), але є критично важливими для сталого відновлення.

Таблиця 4

Зміст та використання якісних методів в оцінці структурних економічних зрушень*

Метод	Застосування та інструментарій	Структурний аспект, що оцінюється
Експертні опитування та інтерв'ю	Глибинні інтерв'ю з власниками бізнесу, релокованими підприємцями, керівниками місцевих органів влади, лідерами профспілок.	Бізнес-клімат та інституційна довіра: оцінка сприйняття ризиків, готовності до інвестування, ступеня втрати кваліфікованих кадрів та ефективності місцевого управління.
Аналіз людського капіталу	Фокус-групи та опитування щодо змін у кваліфікаційній структурі населення, потреб у перекваліфікації, причин міграції (внутрішньої та зовнішньої).	Структура робочої сили: оцінка дефіциту фахівців для відновлення (будівельники, інженери) та для нової економічної моделі (ІТ, зелена енергетика).
Оцінка інституційного капіталу	Аналіз регуляторних перешкод, змін у місцевому бюджетному процесі, спроможності комунальних підприємств виконувати свої функції, рівня корупційних ризиків.	Деформація управлінської та правової структури: Визначення, які інституційні реформи є необхідними для забезпечення прозорості та ефективності відновлення.
Соціологічний аналіз	Оцінка соціальної напруги, рівня довіри між громадою та владою, згуртованості (соціальний капітал).	Соціальна стійкість та здатність до самоорганізації, що є фундаментом для економічного відновлення.

*складено авторами на основі [8]

Оцінка інституційного капіталу шляхом якісних методів дозволяє визначити, чи не деформовані управлінські ланцюги та чи мають органи місцевого самоврядування (ОМС) достатню спроможність. Глибинні інтерв'ю з представниками бізнесу дозволяють оцінити сприйняття ризиків та готовність до інвестування. Хоча Закарпаття демонструє притік капіталу. Якісний аналіз дозволяє зрозуміти, які “м'які” бар'єри (бюрократія, брак довіри до місцевої влади) можуть перешкоджати реінвестуванню вже існуючого капіталу чи притоку нового, особливо на тлі глобальних

оцінок значного зменшення інвестицій у небезпечних зонах. Соціологічний аналіз фокусується на соціальній стійкості, яка є фундаментом економічного відновлення. Співіснування місцевого населення та великої кількості ВПО може створювати соціальну напругу. Оцінка рівня довіри та згуртованості дозволяє розробити цільові програми для посилення соціального капіталу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі розробленої методики органи державної та регіональної влади можуть отримати обґрунтовану інформацію для

прийняття стратегічних рішень. Рекомендації повинні бути спрямовані на:

1) Стимулювання інноваційного розвитку: застосування податкових пільг для високотехнологічних компаній, що перемістилися до регіону, створення індустріальних парків з розвинутою інфраструктурою та регіональних кластерів, які об'єднують бізнес, науку та владу.

2) Адаптацію ринку праці: розробка програм перекваліфікації та професійного навчання для населення, що сприятиме інтеграції ВПО в регіональну економіку. Важливо також створити механізми для оцінки нових кваліфікаційних потреб, які виникають у зв'язку зі зміною економічної структури.

3) Екологічну стійкість: інтеграція екологічних критеріїв у процес прийняття інвестиційних рішень. Це означає, що перевага надаватиметься «зеленим» проектам та проектам, що відповідають принципам циркулярної економіки, з урахуванням обмеженої екологічної ємності Закарпаття.

4) Зміцнення фінансової самостійності: надання фінансової підтримки через механізми державно-приватного партнерства для залучення внутрішніх інвестицій та ефективного використання коштів, виділених на відбудову. Це дозволить зменшити залежність регіону від зовнішніх джерел і створити міцний фінансовий фундамент для подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гетманенко О.О. Макроекономічні наслідки війни для України: детальний аналіз. *Економіка: реалії часу*. Науковий журнал. 2025. №3 (79). С. 58-65. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2025/No3/58.pdf>
2. Guidance for PDNA in Conflict Situations (2019) / EU, UN, the world bank. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/PDNA.pdf>
3. Jovel, Roberto J., Mudahar, Mohinder (2010). Damage, Loss, and Needs Assessment Guidance Notes : Volume 2. Conducting Damage and Loss Assessments after Disasters. URL: <http://hdl.handle.net/10986/19046>
4. POST-DISASTER NEEDS ASSESSMENTS (2013): Volume A. GUIDELINES. URL: <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/2017-09/PDNA-Volume-A.pdf>
5. Olaf J. De Groot, Carlos Bozzoli, Anousheh Alamir & Tilman Brück (2021). Global Economic Burden of Violent Conflict. International Security and Development Center (ISDC). URL: <https://isdc.org/wp-content/uploads/2022/02/global-economic-burden-of-violent-conflict.docx.pdf>
6. Ярошевич О., Мудра К., Манівчук В. ПЛАН УПРАВЛІННЯ ПОСУХАМИ СУББАСЕЙНУ РІЧКИ ТИСА (ПРОЄКТ). 2024. 88 с. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_pup_tysa_08_2024.pdf
7. Толочко Н. Індустріальні парки Закарпаття: шанс на розвиток регіону чи незворотні зміни? *Varosh*. 25.09.2025. URL: <https://varosh.com.ua/life/industrialni-parky-zakarpattya-shans-na-rozvytok-regionu-chy-nezvorotni-zminy/>
8. Могілат І. М., Нижник О. М. Методичні рекомендації зі здійснення моніторингу і оцінки реалізації планувальних документів із відновлення та розвитку територіальних громад. 2023. 80 с.

REFERENCE

1. Hetmanenko, O.O. (2025). Makroekonomichni naslidky viiny dlia Ukrainy: detalniy analiz [Macroeconomic consequences of the war for Ukraine: a detailed analysis]. *Ekonomika: realii chasu [Economics: realities of time]*, 3(79), 58–65. [in Ukrainian]. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2025/No3/58.pdf>
2. Guidance for PDNA in Conflict Situations (2019) / EU, UN, the world bank. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/PDNA.pdf>
3. Jovel, Roberto J., Mudahar, Mohinder (2010). Damage, Loss, and Needs Assessment Guidance Notes : Volume 2. Conducting Damage and Loss Assessments after Disasters. URL: <http://hdl.handle.net/10986/19046>
4. POST-DISASTER NEEDS ASSESSMENTS (2013): Volume A. GUIDELINES. URL: <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/2017-09/PDNA-Volume-A.pdf>
5. Olaf J. De Groot, Carlos Bozzoli, Anousheh Alamir & Tilman Brück (2021). Global Economic Burden of Violent Conflict. International Security and Development Center (ISDC). URL: <https://isdc.org/wp-content/uploads/2022/02/global-economic-burden-of-violent-conflict.docx.pdf>

6. Yaroshevych, O., Mudra, K., & Manivchuk, V. (2024). *Plan upravlinnia posukhamy subbaseinu richky Tysa (proiekt)* [Drought management plan for the Tisza river sub-basin (project)]. WWF Ukraine. [in Ukrainian]. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf_pup_tysa_08_2024.pdf
7. Tolochko, N. (2025, September 25). Industrialni parky Zakarpattia: shans na rozvytok rehionu chy nezvrotni zminy? [Industrial parks of Zakarpattia: a chance for regional development or irreversible changes?]. *Varosh*. [in Ukrainian]. URL: <https://varosh.com.ua/life/industrialni-parky-zakarpattya-shans-na-rozvytok-regionu-chy-nezvrotni-zminy/>
8. Mohilat, I. M., & Nyzhnyk, O. M. (2023). *Metodychni rekomendatsii zi zdijsnennia monitorynhu i otsinky realizatsii planovalnykh dokumentiv iz vidnovlennia ta rozvytku terytorialnykh hromad* [Methodological recommendations for monitoring and evaluating the implementation of planning documents for the recovery and development of territorial communities]. [in Ukrainian].

Отримано 01.03.2026